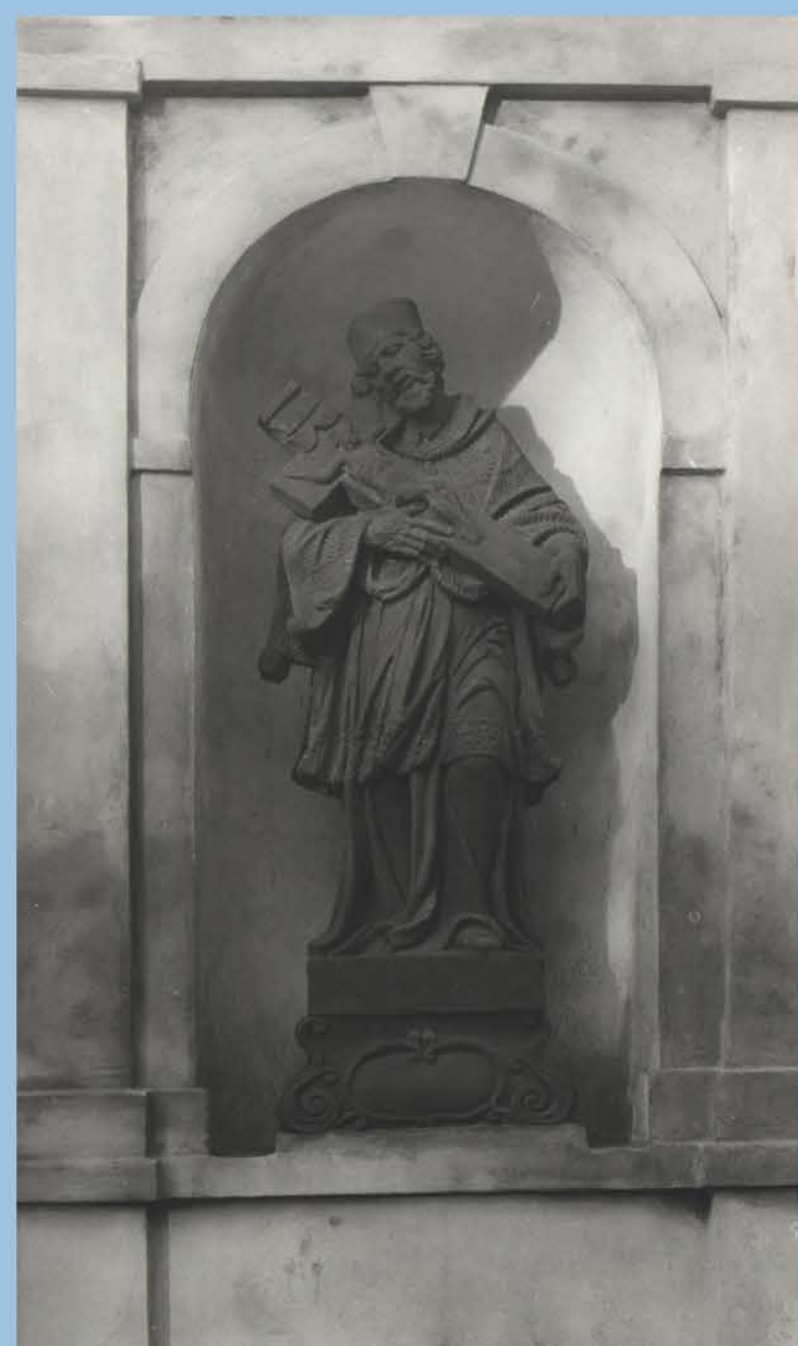

NAUČNÁ STEZKA LITEŇ

Kapličky v Litni

V Litni kdysi stály tři kapličky, první zde na rozcestí na východní straně Litně „u Hrobky“, zděná Boží muka bez obrázku. O nich Václav Beneš Třebízský tvrdil, že je tam hrob 13 vojáků z doby třicetileté války. Druhá na západ od Litně u měňanské silnice velmi starobylá kaplička, neznámého původu, která byla za okupace odstraněna, aby nepřekážela v provozu. Tato kaplička se bohužel do dnešní doby nedochovala. Při hřbitovní zdi u silnice dnes stojí kaplička s prastarou svatojánskou sochou, jež původně stála před starou farní budovou západně od kostela.

V roce 1718 byla přenesena na rozcestí před kovárnu mezi 4 lípy a posvěcena od P. vikáře Adama Hlavy. Tam však bránila provozu na silnici, a proto byla v dubnu 1879 přemístěna do výklenku zdi starého hřbitova u kostela. Stalo se tak v důsledku oprav Svatopeřského náměstí (dnešní Sady Svatopluka Čecha).

Během staletí byl tvar božích muk v různých krajích obměňován. Z typologického hlediska lze rozlišit několik skupin božích muk podle půdorysu a celkového tvaru stavby. Některá boží muka tvoří architektonicky určitý přechod ke kapličce. A tak mohlo dojít u našich zpracovatelů soupisu pomístních jmen někdy k záměně objektu, když nedovedli rozlišit tyto dvě stavby. Proto jeden zpracovatel představuje boží muka jako sloup, druhý jako kapličku a jinému zase splývají boží muka a boží umučení (kříž).

Postupem času byly původní obrazy na sloupech větrem ošlehané či lidmi poničeny. Někdy byly v dobrém úmyslu nahrazeny jinými obrázky svatých, ačkoliv boží muka měla již ve svém názvu přesné určení. Tak se pak snadno zaměňovala s kapličkami jednotlivých světců.

Mnoho božích muk v posledních čtyřiceti letech vzalo za své, a to, jak poznamenal recenzent I. Lutterer, nešetrným postupem JZD při scelování polností, ale také záměrným ničením za proticírkevních kampaní 50.–60. let.

Některá boží muka nám zůstala už uchována jen v pomístních jménech.

Boží muka měla i významnou úlohu jako orientační ukazatel na rozcestích. Za první republiky byla prý udržována Klubem českých turistů a podle nich se pořádaly i vycházky. Z toho důvodu se prý místy konají pokusy znovu je opravit. Bylo by jistě chvályhodné zachránit poslední zbytky tohoto našeho národního lidového umění, aby i dalším generacím bylo ukazatelem na cestách krajinou i životem.

Boží muka

Boží muka patřila k typickému obrázku našeho venkova již od 14. století, kdy se o nich objevují první zprávy.

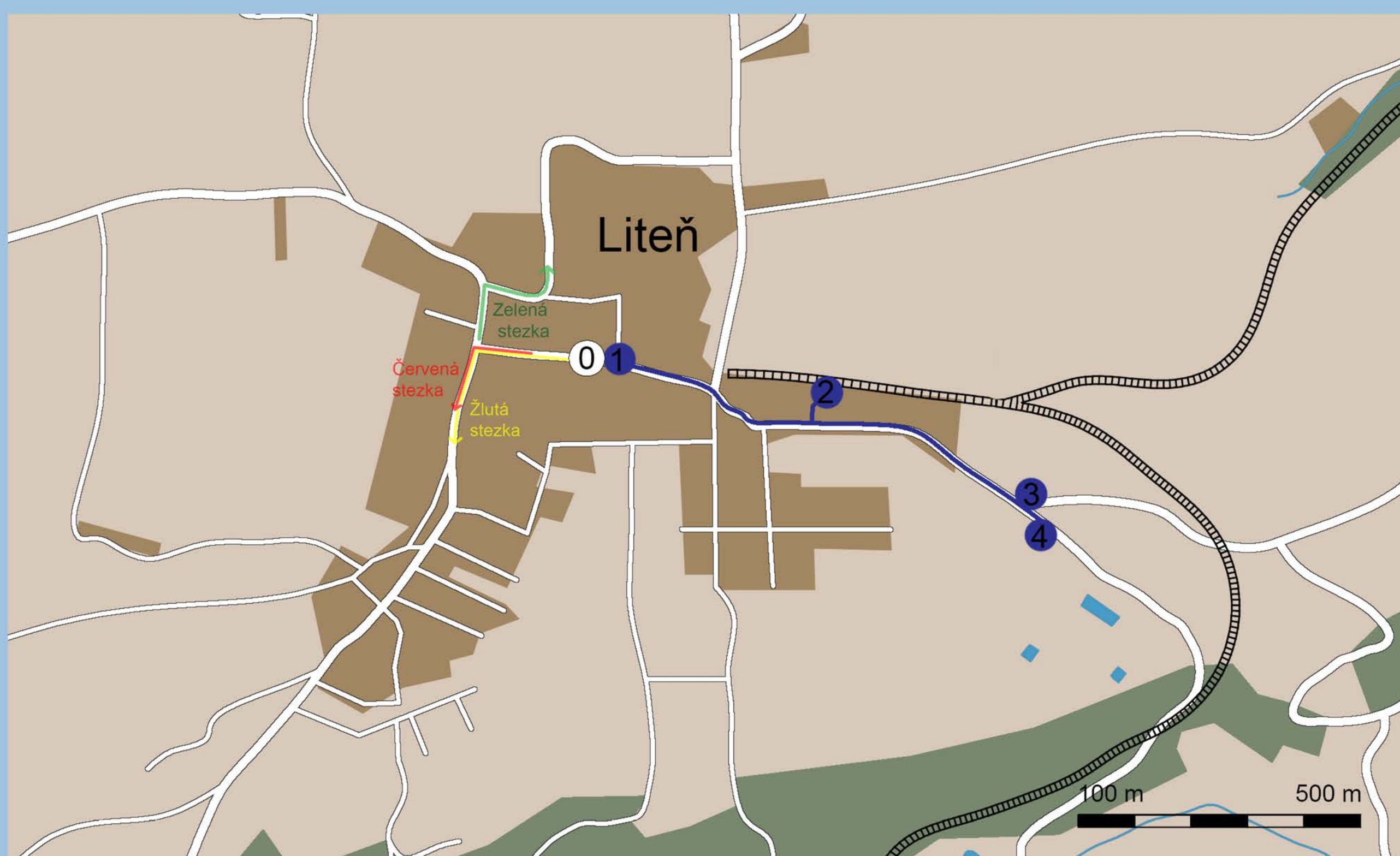
Tyto drobné stavby ve tvaru sloupu (přes 2 m vysokého) stávaly obvykle na rozcestí v polích nebo i na návsi či volně v krajině. Sloup nebo pilíř byl zakončen někdy stříškou, pod níž byl výklenek na obraz či reliéf umučeného Krista, na vrcholu pak opatřen často křížkem. Proto byly tyto stavby nazývány boží muka (boží muky, boží umučení). Snad měla tato představa největší oběti – Božího umučení – vést člověka k zastavení se v každodenním spěchu a k zamyšlení nad smyslem života.

Boží muka se totiž stavěla na památku šťastných i nešťastných událostí, které se většinou staly právě na tomto místě. Často byla postavena k uctění padlých, jejichž hrob označovala (např. na Káním vrchu ve Strakonici hrob švédských vojáků). Jindy byla projevem díky za odvrácení neštěstí, moru, či za usmíření sporu o majetek mezi sousedy a vrchností. Mnohdy vymezovala boží muka i hranice pozemků nebo se stavěla i jako pokuta za spáchaný přečin.

Nesmíme je však v těchto případech zaměňovat za smírčí kameny nebo smírčí kříže či kameny pokání, o kterých píše Vladimír Preclík. Ty se od nich zásadně odlišují nejen tvarem, ale i výskytem.

Jak se dovídáme z publikace V. Frolce a J. Vařeky, dochovalo se u nás poměrně hodně středověkých božích muk (hlavně z 16. stol.), jedna z nejstarších stojí v Jiníně (okres Strakonice) „Na žalosti“ (jsou kamenná, vysoká 248 cm, s vročením 1482). Velká část božích muk se zachovala podle výše uvedeného pramene zejména v jižních Čechách a na jižní Moravě.

Ludmila Švestková, Naše řeč, ročník 79 (1996), číslo 3

Zastavení naučné stezky

1. Čechovna
2. Nádraží Liteň
3. Kaplička
4. Hrobka Daubků

Atelier Svatopluk, o. p. s.

KARLŠTEJNSKO
NEJSTARŠÍ TURISTICKÝ REGION

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

